

LUKÁTS JÁNOS

A császár vadászni ment...

Megdördült az ég Aquincum felett, szennyes ár rohant le a domboldalon, az emberek riadtan menekültek fedél alá, a lovak nyihogva emelgették patájukat. A Danubius fatörzseket, csónakroncsokat és két túlparti őrszem holttestét görgette. Az amfiteátrumban a játékok félbeszakadtak, a gladiátorok a pincébe menekültek, az oroszlánok egymáshoz bújtak. Az özönvíz estére elállt, de az éjszaka koromsötét maradt.

A császár másnap reggel visszaindult Rómába, egy kohorsznyi légiós kísérte. Előttük a patakok hömpölygő folyóvá duzzadtak, a légiósok hidat vertek a megáradt patakokon. A császár éjszaka álmodt, ő maga jött szembe saját magával, megragadta lova zabláját: – Marcus, ne menj Rómába! Nem érdemel meg Róma tégedet! – Marcus Aurelius másnap reggel visszaküldte a kohorsznyi légiós felét Aquincumba, és megüzente, hogy a Pelso-tóhoz tart, új fővárost keres a Birodalomnak.

Az út mentén egykedvű földművesek bámészkodtak, meg kalmárok, akik azonnal üzletelni kezdtek a légiósokkal. A császár sárpettyes úti köpenyét viselte, kevés hadi nép kísérte, ki hitte volna, hogy maga az Imperátor vonul a pocsolyás úton. Délre kisütött a nap, kegyetlen hőség füllesztett, a légiós lovak verejtékeztek, Marcus Aurelius a homlokát törölte, az új fővárost már csak ijesztésnek szánta.

Eszébe ötlött a Danubius-part, a Granua folyó, ahol egykor... hej, ahol egykor teleírt egy egész tekericsnyi papiruszt a gondolataival, a terveivel, a zaklatott lelkével. Pedig akkor is volt égi és földi háború, de „a nép üdvét”, a holnapot akkor még mindenhová magával hordozta. Oda is... Ahol ő volt, ott volt a Birodalom! Istenek, de régen volt mindez! Régen, de volt, Marcus, ne feledd, hogy akkor volt császára a Birodalomnak, te voltál a császár! És most... most ki a császár, és ki vagy te? – felhördült, megveregette lova csatamos sörényét, a ló megérezte lovasa háborgó lelkét, felhorkant együttérzően, megrázta fejét és... ki érti ezt?! – a bölcs ló észak felé fordult, mint aki tudja, merre vezet az út. A császár kiválogatott kilenc testőrt, a kohorsz többi légiósát visszaküldte Aquincumba:

– A főváros – főváros marad! – üzenté velük, majd keserű gúnyval szólt utánuk: – Ha kérdezi valaki, mondjátok: *a császár vadászni ment!*

Még aznap este futár érkezett: összeesküvést lepleztek le Rómában, vér folyik az Aventinuson és a Quirinalison.

– Akik kirobantották, most majd leverik! – legyintett Marcus Aurelius, és megveregette az együttérző ló sörényét.

Másnap reggel más futár érkezett: a Tevere kilépett medréből, belefutott egy szenátor, három olajütő, kilenc rabszolga meg egy teherhordó öszvér.

– Szegény öszvér! – bólogatott Marcus Aurelius, aztán: – Mire visszaértek Rómába, a víz levonul a medrébe, a partiak szomjazni fognak – szólt. Lovát egy kristályvizű patakhoz vezette, aztán maga is letérdelt és tenyerével vizet merített a patakából. A testőrök ámulva nézték a császárt, és sítelve ők maguk is szürcsöltek valamelyes vizet...

Már érezték a Danubius vízillatát, amikor újabb hírhozó lihegett a hátukba:

– A császári gálya, felség, sziklának ütközött és kigyulladt. – A császár szerette hajóját, üres óráiban maga festett egy nimfát a keresztvitorlára. Most elégett, széjjelrepedt, eh, ostobák! – nem mutatta haragját, de észrevették testőrei, a hírhozó a földre borult. – Kelj föl – szólt rá Marcus Aurelius –, és mondd a főhajóácsnak, hogy kezdje faragtatni az új császári gályát. – A hírhozó hátán a hideg borzongott a császár hangját hallván.

Megérkeztek a Danubiushoz. Új sátrakat vertek a hajdaniak helyére, szinte visszaröppent a világ egy évtizeddel. – Mintha olyan könnyű volna! – sóhajtott a töprengésekre megoldást ajánló Marcus – a gondok elől menekülő Marcusnak.

– Az indulatok a maguk útját járják, a tűz kifárad, a víz megtér medrébe, a hajók helyén hamarosan új bárkák bólogatnak. Megszűnik és megújul a világ, attól világ éppen, hogy él és változik. És változásában megőrzi önmagát. Nézz le az Aventinusról, Marcus. Rómát látod magad előtt, mint tegnap, mint tavaly, s mint talán jövőre is. Marad a város és változik. Változik, hogy önmaga maradjon. Csak te gondolod, hogy pótolhatatlan vagy, hogy te őrzöd meg és te változtatod meg Rómát vagy Aquincumot, vagy akár a Pelso-tavat, egyetlen szemöldökráncolással. Ki vagy te, Marcus? A szolganépek persze rettegnek tőled vagy bíznak benned, de nem ugyanaz-e a kettő? Magad se hiszed, hogy tehetsz a világ ellenére olyat, ami megmarad egy sóhajtásnál hosszabb időre. Hiába császár a neved, vagy olajütő, vagy hajófaragó. Ez mind segíti, és mind visszatartja egymást. Te annyival vagy különb náluk, hogy tudod: nem vagy külön! Nem vagy több, csak tudod, – ha tudod – a helyedet a világban.

– Mikor vadászunk, felség? – kérdezte sóvárogva a testőrök centuriója, és kihúzta meg visszatolta széles pengéjű törét. – Most nem vadászunk – hangzott az elhárító szó.

– Hát, felség...? – a mondat a centurio torkán akadt.

– Fogjatok halat, van itt elég. – Elfordult, két jávorfát még régről ismert, közéjük húzódott Marcus Aurelius. Bő köpenyében akár mozdulatlan fatörzsnek is vélhette, aki a homályban az utat kereste. A testőrök már ismerték mozdulatlanságát, töprengését, agya lázas gondolatörlését... Kettő halászni ment, a hórihorgas dalmát a borostömlőt ölelte át. A hold valahol a fészkek fölött tollászkodott, nem kérdezett és nem felelt a császárnak.

Szarvasbika tartott szemlét a tisztás peremén. Szoborként állt és néha behörgött a világba. Marcus beszívta az állat erős bakszagát, most ők voltak a tisztás urai: – Végre, hogy fölkerestél, legutóbb még szopós borjú voltál, most meg... kettőnk közül te vagy a valódi uralkodó. Te már tudod, és te még hiszed, hogy parancsolsz az erdőnek, a folyópartnak, – a Birodalomnak. Ne rontsd el tudásodat, ne rontsd el a birodalmadat. Tőlem ugyan mit tanulhatnál, szarvascsászár? Talán a hallgatást, de mi, császárok, tudjuk, mikor kell hallgatni. Mikor él és kerekedik a világ szavak nélkül is. És mikor kell a világba behörögdülni. – A szarvasbika szembenézett a császárral, Marcus Aurelius érezte, a bika nem fatörzsnek nézi őt. A császár lehunyta szemét, a csend vallomását hallgatta, aztán kinyitotta ismét, a szarvasbika már nem volt a tisztás peremén. Birodalma más részein járt, talán *vadászni ment*.

– Mennyi mindent kellett volna még megbeszélni vele – sóhajtott a császár, aztán belemosolygott az éjszakába. – Életről írtam akkor és halálról, de hát a halál is az élet része, – akkor így írtam, így gondoltam. Vajon ma is így gondolsz, Marcus? – a köpenybe burkolózott a feltámadó szellő elől. – Az emberről írtam, aki csodálni és megismerni való. Valójában a fiatal és tettekéss emberről, aki még nem torzult el a sikerektől, és nem rokkant bele a kudarcokba. A lélekről, amelyben nem hiszek ugyan, de amely – ha van – bennünk lakik. De valami él bennünk, lehet, hogy jó volna neki a *lélek* nevezet, ahogy az újhítűek olyan buzgón állítják. És hogy a lélek az élet lényege, az emberé, a sikeré, a töprengése. És amely lélekből mindannyian kaptunk valamennyit. Ki többet, ki kevesebbet, de ki tudhatja, mennyit is kapott az ember, és mennyi illant el belőle cédaságra, bárgyúságra. Meg, hogy ki mennyit visz magával a kard hegyére, a máglyára. Magamról írtam, sose tudtam meg, igazam volt-e, honnan is

tudhatnám. – Talán vadmadár csapott le zsákmányára a folyóba, egy loccsanás, egy vijjogás, de a halak némán hálnak meg.

Kélet felől a hajnal megüzente: közeledik. Marcus Aurelius szorosabbra vonta magát a köpenyét: – Játék! Játsszanak, birodalomépítőt és birodalomrombolót. Jó játék ez unatkozó római patríciusoknak meg kötözködő szenátoroknak. Jó az efféle játék a kereskedőknek meg a tengerjáró kalmárnak-kalóznak. A parasztnak – láttam – olyan mindegy, csak eső legyen időnként. A császár meg arra jó, hogy rendben tartsa a játékok helyét. Ha belenyúl – zsarnokot kiáltanak. Majd rendbe rakják, amit elrontanak, Rómában, Colóniában. Egy kis ijesztés nem árt, – új fővárossal, új adóval.

– Ami pedig nem játék a Birodalomban, megtartom magamnak, nekik úgyse kell, nekem pedig múlhatatlan. Csak a nevét nem tudom még annak, amit teszek, amit tennem kell, két játék között. Ha éjjel felriadok, a három kontinens római határvonala rajzolja ki magát. Kréta, Szicília meg Ostia között új gyorsnaszád járjon, fel a Rhodanuson, a Danubiuson könnyű bárkák, súlyos ládákkal röppenjenek! Hogy az ökörnek a hasa-hátára kössék az igát a földművesek, ne a torkára –, és ilyenkor álmaimat elűzve hajnalig forgolódom. Öröm ez, a gondolat, amely agyamban már valóság, gond és öröm, amely szorongat és emel. Nem, ezt nem írtam meg, így nem, tíz éve, itt, ugyanezen a folyóparti tisztáson. De meg kell írnom, nem magamnak, hanem hogyha kiszólítanak földi birodalmamból az istenek, akkor a követőm elszörnyedjen meg nem valósult terveimet látva. – Marcus Aureliusból nehéz nevetésféle gördült elő, volt benne harag és türelmetlenség.

A hajnali ködből lovas bontakozott elő, lova hátáról a földre zuhant, és néma rémülettel tekintett a császárra. Marcus Aurelius feltámogatta, vér, por és lóverejték szennyezte a futár arcát.

– A pártusok, felség... – a hangja elfúlt, a könnye megeredt.

– Beszélj!

– Betörték a Birodalomba, Arménia már a kezükben van, a szírek menekülnek előlük, Bithiniát felprédálták. Kétnapnyira állnak a Helleszponztustól, ahol Trója, ahol Byzantium... – elfúlt torkában a szó. Marcus Aurelius a centurióért kiáltott, az aggódó testőr százados ébren virrasztott császára fölé. És már tudta, már tartotta karjai közt a nagy papi-rusztkeercset, amelyen a föld összes országa ott állt felrajzolva, Hiberniától az egyiptusok földjéig. Még a szabinok, de már a szarmaták is...

– A futárok! Mindenki futár... – parancs dübörgött a császári szóból: – Illíriából három légió Thesszáliába, Pannóniából is kettő. Nyugatról a ha-

jóhadak Syracusánál gyülekeznek, a keletiek Krétán, nem kell sietni, a pártusok félnek a tengertől. A Helleszponusz nyugati végénél tömörülni, közben Korinthuszban behajózni. – A császár a részterveket futárookra osztotta széjjel, Aquincumból egy lovas légiót kért, akikkel maga Dalmáciába indulhat. És szálltak a parancsok, és a parancsvivő futárok újabb parancsvivő futárokat indítottak útnak a három földrésznyi birodalom valamennyi légiója, valamennyi tábora felé. Ki lóra kapott, ki pajzsot ragadott, ki pedig helyben maradt őrző légiónak. A császár tudta, kinek milyen parancsot küldött. Ő tudta valamennyit. Csak ő tudta. Akikről a hírek szóltak, immár nem játékosok voltak, – hanem ellenség, felprédáló bitangok. Most háború következik, vége a vadászatnak!

Marcus Aurelius szobra